

шаруашылығының үлесі орта есеппен 4,5% - ға жуықты құрады. Бұл ретте үшінші жыл қатарынан Қазақстан Республикасының жалпы ішкі өнімі құрылымындағы ауыл шаруашылығы саласының үлес салмағы шамалы, бірақ төмендеуде.

Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы деректері бойынша 2019 жылғы 01 қазандағы жағдай бойынша ауыл шаруашылығы өнімдерінің (көрсетілетін қызметтерінің) жалпы шығарылымы құрылымының 54,5% – ы өсімдік шаруашылығы саласына (2,0 трлн теңге) және 45,5% - ы мал шаруашылығы саласына (1,7 трлн теңге) тиесілі болды

Қазақстан жалпы әлемдік салыстыруда АӨК инновациялық түріне көшудің қарапайым нәтижелерін көрсетіп отыр. Әрине, ел экономикасына әсер етудің осындай төмен көрсеткіштері АӨК инновациялық жүйесін дамытудың Үйлестірілген саясатын талап етеді.

Тұтастай алғанда, республика АӨК-ні техникалық қамтамасыз етудің негізгі проблемалары: қолда бар машиналар паркінің жоғары тозуы; машина-трактор паркін жаңарту қарқынының төмендігі; "ескі тасығыш" техниканы жұмысқа қабілетті жағдайда ұстауға жұмсалатын үлкен шығындар; ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерде жоғары өнімді техника сатып алуға арналған қаражаттың болмауы; механизаторлық кадрлардың тапшылығы; республиканың аймақтық табиғи-шаруашылық жағдайларына жарамсыз жарамды машиналарды пайдалану; сервистік қызмет көрсетуді ұйымдастыруды қиындататын тракторлардың, комбайндардың және басқа да техниканың көптеген маркаларын шетелден жеткізу [2].

Қорытындылай келе Инновацияларды қолдаудың институционалдық тетіктерін салыстырмалы талдау негізінде Қазақстанның АӨК-нің инновациялық дамуын мемлекеттік қолдау жүйесін жетілдіру бағыттары бойынша бірнеше ұсыныстар ұсынылды.

- пайлық және қайта өңдеу өнеркәсібі кәсіпорындарының қызметін реттейтін қолданыстағы заңнамалық базаны жетілдіру жөніндегі жұмысты күшейту;

- ауыл шаруашылығы өндірістік кооперативтерін құруды дамыту арқылы ауыл шаруашылығы құрылымдарын ірілендіруге жәрдемдесу;

- әлемдік деңгейге сәйкес қайта өңдеуші кәсіпорындарды жаңғырту және қайта жарақтандыру үшін жағдайлар жасау;

- олар бойынша сыйақы ставкасын бір мезгілде өтей отырып, технологиялық жабдық лизингін ынталандыру;

- мал шаруашылығы және ет өңдеу өнеркәсібі саласы үшін кадрлар даярлау және қайта даярлау;

- негізгі өндірістік қорларды ауыл шаруашылығы техникалары паркін, жабдықтарды, мал басын жаңарту үшін қаржы құралдарын қолдануды жандандыру.

Әдебиеттер:

1 Абуов К.К. Инновации в АПК Республики Казахстан //Материалы междунар. науч.-практ. конф. - Минск, 2017. - С. 204-209.

2 Капарова М.А. Проблема нововведения в аграрном секторе Казахстана / М.А. Капарова, Д.Е. Байзаков - Вестник науки КазНАУ «Исследования, результаты». - 2019. - №4 - С. 391-393.

Сабитова Д., 2 курс (академика Е.А.Бөкетов атындағы ҚарУ)

Ғылыми жетекші – PhD, қауымдастырылған профессор Құттыбаева Н.Б.
оқытушы Макалакова Б.М.

ҰЙЫМДАРДЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ

Қазіргі кезеңдегі ұйымдарды басқару жүйесінің ерекшеліктері олардың қызметіндегі стратегиялық бағдарлардың өзгеруімен тығыз байланысты. Нарықтық жағдайда кәсіпорынның негізгі экономикалық мақсаттары өндіріс тиімділігін арттыру, пайданы барынша арттыру, жаңа нарықтарды жаулап алу және ұжымның қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады. Сонымен бірге экономикалық тәуекел факторының әсері артады, еркін баға белгілеудің артықшылықтары, жеткізушілермен тұтынушыларды өз бетінше таңдау мүмкіндігі пайда болады. Сонымен қатар, мемлекеттер кәсіпорынды шикізатпен және материалдармен қамтамасыз ету, оның өнімдерін сату, оның жалақы деңгейі үшін барлық жауапкершілікті алып тастайды.

Елде жүргізіліп жатқан экономикалық реформа кәсіпорындардың өздерін стратегиялық

дамытудың және экономиканы мемлекеттік реттеудің қалыптасқан әдістерін түбегейлі өзгертуді көздейді. Экономикалық реформаның мақсаты – кәсіпорындар арасында, сондай-ақ жекелеген кәсіпорындар ішінде жаңа қатынастар құру. Макроэкономикалық қайта құру мемлекеттік реттеу саласына айналуға, ал жалпы тенденция-басқаруды орталықсыздандыру және негізгі реттеу тетіктерін микро деңгейге ауыстыру, кәсіпорындардың экономикалық тәуелсіздігінің артуына көшу, ең алдымен оларға меншік қатынастарын дамыту негізінде. Әрбір кәсіпорын дағдарыстан шығу және нарыққа кіру жолын негізінен өз бетінше таңдауға мәжбүр.

Ұйымдардың жұмыс істеуінің қазіргі жағдайлары күрделіліктің өте жоғары деңгейімен сипатталады, бұл бизнес құрылымдарынан болып жатқан өзгерістерді егжей-тегжейлі және терең зерттеуді талап етеді: менеджменттің қауіптерді болжау және ұйымды басқарудың тиімді жүйесін қолдану арқылы кәсіпорын қызметін болып жатқан өзгерістерге тез бейімдеу мүмкіндігі бизнесті ілгерілетудің маңызды шарты болып табылады. Сонымен қатар, экономикалық нарық факторының әсері, еркін баға белгілеудің артықшылығы, жеткізушілермен тұтынушыларды тәуелсіз таңдау пайда болады. Сонымен бірге мемлекет ұйымға шикізатпен материалдарды ұсынуға, өнімді өткізуге және қызметкерлерге еңбекақы төлеуге жауапты емес.

Бұл қазіргі заманғы ұйымдастырушылық басқару жүйесі проблемалық орындарды анықтауға және жоюға, кәсіпорын процесін оңтайландыруға, стратегиялық мақсаттар қоюға және оларға қол жеткізуге, нарық үлесін арттыруға және жаңа клиенттерді тартуға бағытталуы керек деп айтуға негіз береді. Басқарудың ұйымдастырушылық құрылымдарында бақылау функциясы алынып тасталмайды. Керісінше, бақылау әлсіремейді, тек күшейеді — өзін-өзі оқыту ұйымдастыруды және тиімді басқару жүйелерін қажет етеді [1].

Бақылау кәсіпорынның қазіргі жағдайын бағалау және оның болашағын болжау тетіктерін, сондай-ақ сыртқы және ішкі ортадағы ықтимал өзгерістердің кәсіпорынның қаржылық-шаруашылық қызметінің күтілетін көрсеткіштеріне және олардан ауытқуларға әсерін бағалау тетіктерін қамтиды [2].

Бақылау тұжырымдамалары мен теңдестірілген көрсеткіштер жүйесінің артықшылықтарына қарамастан, Батыс басқару стандарттарын енгізу Ресей экономикасының дағдарыс жағдайында оларды бейімдеу проблемаларымен байланысты екенін атап өтеміз, бұл шетелдіктерден айтарлықтай ерекшеленеді. Зерттеушілер ресейлік кәсіпорындардағы және бақылау технологияларын енгізуді қиындататын маңызды мәселелер жүйенің принциптерін дұрыс түсінбеу, жүйелердің қолданыстағы жағдайларға бейімделуінің болмауы, қаржылық көрсеткіштерге шамадан тыс назар аудару, басқарушылық инновацияларды енгізу бойынша нақты жұмыс емес, айқын екенін көрсетеді.

Қорытындылай келе, кәсіпорындарды басқарудың заманауи өзгермелі шарттары осы процестің икемділігімен тиімділігін қамтамасыз ете алатын басқарудың инновациялық технологияларын қолдану қажеттілігін қамтамасыз етеді деп айту керек. Бақылау-бұл кәсіпорынның мақсаттарына қол жеткізуді және басқару жүйесінің компанияның тиімділігін арттыруға ықпал ететін талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ететін басқарушылық шешімдердің тиімділігін ақпараттық, әдістемелік қолдауға, негіздеуге және арттыруға бағытталған басқару технологиясы. Бақылаудың мақсаттарымен міндеттерін іске асыру әлеуетті оңтайлы пайдалану үшін тиімді басқару шешімдерін қабылдауды ақпараттық-талдамалық қамтамасыз етуді қалыптастыруға бағытталған [3]. Теңдестірілген көрсеткіштер жүйесі стратегиялық бағытқа ие, ол компанияның стратегиясын бағалау әдісі ғана емес, сонымен бірге оны құру құралы ретінде де әрекеттеседі, өйткені ол компанияның барлық бөлімшелерінің күш-жігерін біріктіру арқылы жоғары басшылыққа қабылдаған стратегияны жоспарлауға, іске асыруға және одан әрі түзетуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1 Совершенствование системы управления организацией в условиях изменений / Е. Н. Лопатина, Д. Е. Митрофанов, А. А. Онучина [и др.]. // Экономическая наука и практика: материалы VI Междунар. науч. конф. (г. Чита, апрель 2018 г.). — Чита: Издательство Молодой ученый, 2018. — С. 29-32. — URL: <https://moluch.ru/conf/econ/archive/265/14038/>

2 Ильяшенко Д. А. Сбалансированная система показателей — основа развития организации // Новая наука: От идеи к результату. 2017. № 1–1. С. 76–78.

3 Лаенко О. А., Денисова К. Е. Стратегический контроллинг // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2016. Т. 6. № 1. С. 232–236.